

Наталія ПАЛІЙ

Українська мова та Читання

Підручник для 3 класу з навчанням румунською мовою
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах, з аудіосупроводом)

Частина 2

Дорогі третьокласники й третьокласниці!

У цьому підручнику ви зможете прочитати цікаві твори про життя ваших однолітків, кумедні історії, які траплялися з домашніми улюбленцями. Тут ви знайдете легенди, вірші, познайомитеся з героями казок. На вас чекають цікаві завдання, які можна виконувати як індивідуально, так і з однокласниками й однокласницями. Подружіться із цим підручником, і він стане для вас цікавим співрозмовником.

Автори

Умовні позначення

читаю, слухаю

відповідаю на запитання за прочитаним

виконую завдання за прочитаним

дізнаюся значення слова

читаємо в особах, розігруємо

працюємо в парах, групах

оцінюю свою роботу

У підручнику подано QR-коди. На них вказує позначка

Щоб послухати пісню, потрібно встановити на смартфон програму для читання QR-коду й навести його на позначку.

Бажаємо успіху!

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Слова *Павла Чубинського*
Музика *Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ЗМІСТ

Розділ 1. МІЙ РІДНИЙ КРАЙ

- Урок 1.** Дмитро Павличко. Де найкраще місце на землі, П. Осадчук. З тобою 8
- Урок 2.** Зірка Мензатюк. Український прапор, Наталка Поклад. Прапор 10
- Урок 3.** Максим Рильський. Київ, Наталя Забіла. Древній Київ 12
- Урок 4.** Дністер. Легенда. 14
- Урок 5.** Марійка Підгірянка. Що я люблю, Василь Марсюк. Рідна гора 16
- Урок 6.** Пригадай прочитане 18

Розділ 2. ЗІ СКАРБНИЦІ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

- Урок 7.** Колискова. До межі, женчики 20
- Урок 8.** Загадки, скоромовки 22
- Урок 9.** Лічилки. Таємниця (Усмішка). Дитяча гра. 24
- Урок 10.** Як курочка півника врятувала (Українська народна казка) 26
- Урок 11.** Лисичка в суддях (Українська народна казка) 28
- Урок 12.** Пригадай прочитане 30

Розділ 3. ОСІНЬ-ЧАРІВНИЦЯ

- Урок 13.** Марія Хоросницька. Осінь 32
- Урок 14.** За Олександром Копиленком. Жовкне листя, Яків Щоголів. Осінь. 34
- Урок 15.** За Костянтиною Малицькою. Казка про осіннє листячко 36
- Урок 16.** Ліна Костенко. Білочка восени, Микола Петренко. Хто збиратиме гриби? 38
- Урок 17.** За Василем Чухлібом. Чи далеко до осені? 40
- Урок 18.** Пригадай прочитане 42

Розділ 4. З ЖИТТЯ ТВОЇХ УЛЮБЛЕНЦІВ

- Урок 19.** Тетяна Стус (Щербаченко). Смугастик 44
- Урок 20.** Дмитро Павличко. Сусіди,
Як курка навчилася мовчати 46
- Урок 21.** Іван Андрусяк. Тринадцятий трамвай 48
- Урок 22.** За Ніною Найдич. Василь Тимофійович
мандрує (Казка). 50
- Урок 23.** За Ніною Найдич. Василь Тимофійович
мандрує (Продовження) 52
- Урок 24.** Пригадай прочитане. 54

Розділ 5. ПРО ТВОЇХ РОВЕСНИКІВ

- Урок 25.** Наталка Малетич. Парасолька 56
- Урок 26.** Степан Жупанин. Будівельники,
Анатолій Костецький. Найкраща іграшка 58
- Урок 27.** За Андрієм М'ястківським. Мудра голка 60
- Урок 28.** Микола Трублаїні. Шоколад боцмана 62
- Урок 29.** Василь Шкляр. Хоробрий 64
- Урок 30.** Пригадай прочитане. 66

Розділ 6. СНІГОМ БІЛИМ ВКРИЛАСЯ ЗЕМЛЯ

- Урок 31.** Марійка Підгірянка. Ходить, ходить зима гаєм,
Ліна Костенко. Пряля 68
- Урок 32.** Олександр Олесь. Ялинка 70
- Урок 33.** За Сашком Дарманським.
Крамниця тітоньки Мальви (Уривок) 72
- Урок 34.** За Сашком Дарманським.
Крамниця тітоньки Мальви (Продовження) . . . 74
- Урок 35.** Віталій Кириченко. Казки Різдвяного янгола . 76
- Урок 36.** Щедрик. З Різдвом Христовим 78
- Урок 37.** Пригадай прочитане. 80

Розділ 7. УМІЙ ДРУЖИТИ

- Урок 38, 39.** За Антуаном де Сент-Екзюпері.
Маленький принц 82
- Урок 40, 41.** За Антуаном де Сент-Екзюпері.
Маленький принц 84
- Урок 42.** Вікторія Остапчук. Про дружбу,
Оксана Сенатович. Що це значить —
не дружити 86
- Урок 43.** За Василем Сухомлинським.
Мишків велосипед 88
- Урок 44, 45.** Василь Сухомлинський. Списав задачу.
Пригадай прочитане 90

Розділ 8. Я ІЗ КНИГОЮ ДРУЖУ

- Урок 46.** З календаря «Із чого починалася книжка» 93
- Урок 47.** Леонід Глібов. Бачить — не бачить,
Леся Храплива-Щур. Дві книжки 95
- Урок 48.** Остап Вишня. Любіть книгу 97
- Урок 49, 50.** Нузет Умеров. Про книжку.
Пригадай прочитане. 99

Розділ 9. А НА ПОРОЗІ ВЖЕ ВЕСНА

- Урок 51.** Леся Українка. На зеленому горбочку 102
- Урок 52.** Леся Українка. Вишеньки, Колискова 104
- Урок 53, 54.** Юрій Ярмиш. Весняна казка 106
- Урок 55.** Тарас Григорович Шевченко.
Оксана Іваненко. Тарас у наймах 108
- Урок 56, 57.** Тарас Шевченко. Світає...,
Тече вода із-за гаю.
Пригадай прочитане 110

Розділ 10. СВІТ ДОВКОЛА ТЕБЕ

- Урок 58.** Григоріє Вієру. Добрий ранок,
Тетяна Коломієць. Братик і сестричка 113
- Урок 59.** Ліна Костенко. Оце так бадилина,
За Григорієм Сковородою. Зозуля та Дрізд. . . 115
- Урок 60, 61.** За Олегом Буценом. Зараз 117
- Урок 62.** За Василем Сухомлинським. Бабусин борщ. . 119
- Урок 63.** Леонід Глібов. Коник-стрибунець 121
- Урок 64, 65.** За Іваном Сенченком. Хліб святий.
Пригадай прочитане 123

Розділ 11. ПРО НАШЕ СЛАВНЕ МИНУЛЕ

- Урок 66.** Лідія Повх. Великдень. Про Великдень 126
- Урок 67, 68.** За Дмитром Яворницьким.
Запорозьке товариство 128
- Урок 69.** Сергій Ільницький. Веселе ремесло 130
- Урок 70, 71.** За Оксаною Караванською. Вишиванка.
Пригадай прочитане 132

Розділ 12. СТОРІНКАМИ УЛЮБЕНИХ КАЗОК

- Урок 72.** Юрій Ярмиш. Сонечко з червоними
крильцями 135
- Урок 73.** За Володимиром Сутєєвим.
Мишеня та олівець 137
- Урок 74.** За Аланом Мілном. Нащо на світі мед?
(Уривок з казки «Пригоди Вінні-Пуха») 139
- Урок 75, 76.** Брати Грімм. Горщик каші.
Пригадай прочитане 141

МІЙ РІДНИЙ КРАЙ

Урок 1

ДЕ НАЙКРАЩЕ МІСЦЕ НА ЗЕМЛІ?

Де зелені хмари яворів
заступили неба синій став,
на стежині сонце я зустрів,
привітав його і запитав:

— Всі народи бачиш ти з висот,
всі долини і гірські шпилі.
Де ж найбільший на землі народ?
Де ж найкраще місце на землі? —

Сонце усміхнулося здаля:
— Правда, все я бачу з висоти.
Всі народи рівні. А земля
там найкраща, де вродився ти!
Виростає, дитино, й пам'ятає:
Батьківщина — то найкращий край!

Дмитро Павличко

Між ким відбулася розмова? Що запитав автор у сонця? Яку відповідь дало сонце? Яка земля є найкращою для людини?

З ТОБОЮ

Послухай, як струмок дзвенить,
як гомонить ліщина.
З тобою всюди, кожна мить
говорить Україна.

Послухай, як трава росте,
напоєна дощами,
і як веде розмову степ
з тобою колосками.

Послухай, як вода шумить —
Дніпро до моря лине, —
З тобою всюди, кожна мить
говорить Україна.

Петро Осадчук

До чого нас закликає автор? Чому він каже, що Україна говорить до нас усюди, кожна мить? Який з віршів тобі найбільше сподобався? Чому? Вивчи вдома його напам'ять.

Послухайте пісню «Україна — це ти» у виконанні Тіни Кароль. З ким асоціюється в авторки Україна? Як ви думаєте, чому?

Розглянь рослини-символи. У яких віршах йдеться про них?

Хмáри яворів — *nori de ploři*;
сіній став нéба — *cerul a devenit albastru*;
доліни — *văi*; гірські шпилі — *pisc de munte*;
ліщíна — *alun*; гомонíть — *aici: foșnește*;
напóєна — *aici: săturată*; ліне — *aici: curge*.

Урок 2

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР

Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла блакитний олівець:

— Хай небо буде погідне, ясне! — сказала вона й намалювала небо.

— У небі хай сяє сонечко, — сказала вона і взяла жовтий олівець.

Намалювала сонце, і небо повеселішало.

А внизу поле, чорне та сумне.

— Розвеселімо його! — мовили жовта і блакитна барви.

Взялися за рученьки і злинули додолу: одна блакитним дощиком, друга — ясним проміннячком.

У чорній землі спала насінинка. Пробудилася та й каже:

— Як мені хóроше! Дощик мене напоїв, сонечко зігріло. Буду я проростати.

І над землею піднявся зелений паросток. І другий піднявся, і третій, і тисяча тисяч веселих зелених паростків!

— Тепер же я знаю, — засміялася Марійка, — де жовте і блакитне удвох, там настає весна! Бо разом вони дають зелену барву.

Відклала олівці і замилувáлася. Гарна жовта барва з блакитною! Як сонечко з небом. Як волошка з пшеницею. Як наш прапор.

Зірка Мензатюк

Яким кольором Марійка намалювала небо, а яким — сонце? Від чого пробудилася насінинка? Що з неї виростало? Який колір утворюють жовта й блакитна фарби? Що нагадали Марійці жовта й блакитна фарби?

Прочитайте оповідання в особах.

ПРАПОР

Прапор — це державний символ,
він є в кожній державі;
це для всіх — ознака сили,
це для всіх — ознака слави.
Синьо-жовтий прапор маєм:
синє — небо, жовте — жито;
прапор свій оберігаєм,
він — святиня, знають діти.

Наталка Поклад

Ознакою чого є прапор? Що символізують кольори нашого прапора?

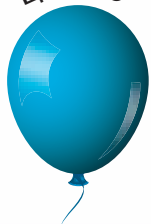

*Погідне — aici: asemănător, senin;
розвеселімо — înveselim;
злінули — aici: au coborât, s-au lăsat;
пáросток — firicel încolțit.*

Які кульки ти обереш після прочитання творів?

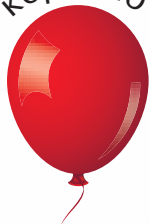
цікаво

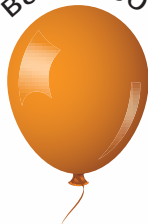
несподівано

корисно

важливо

нове

Урок 3

КИЇВ

Наш Київ розіслався
на горах над Дніпром,
садами завітчався,
мов дівчина вінком.

Його побудували
брати, батьки, діди.
І славно захищали
від лютої біди...

Максим Рильський

На берегах якої ріки розмістився Київ? Хто його будував? Які слова свідчать про те, що в Києві багато з'єлені? З ким порівнює автор нашу столицю?

Що ви знаєте про Хрещатик, майдан Незалежності, Золоті ворота?

ДРЕВНІЙ КИЇВ

Давній народ, який оселився над Дніпром, називався полянами. Жили поляни родинами і мали своїх князів. Були серед них три брати: одного звали Кий, другого — Щек, третього — Хорив. І була в них сестра Либідь. Поселився Кий на одній горі. Щек — на другій, що тепер зветься Щекавицею. А Хорив — на третій горі. Від нього вона називалася Хоревицею.

Збудували брати місто і на честь старшого брата назвали його Києвом. Навколо міста росли ліси, дрімучі бори. Водилися там різні звірі. А в місті жили люди працьовиті.

У багатьох походах побував Кий. А повернувся у своє місто на горах, тут і помер. І брати його Щек і Хорив, і сестра їхня Либідь тут поховані.

Від Либіді стала й річка називатися Либіддю. Ця річка впадає і зараз у Дніпро.

Після смерті братів рід їхній довго князував у полян, у древньому місті Києві.

Наталя Забіла

Як називався народ, який жив над Дніпром? Ким були три брати? Яке місто вони заснували? На честь кого його назвали?

Поміняйте букви місцями і прочитайте слова. Чиї це імена?

РИВХО БІДЬЛИ ЙИК ЕКЦ

*Розісла́вся — s-a răspândit, s-a întins;
дрéвній — vechi; князь — împărat;
дрімúчі — adormiți; похóвані — înmormântați.*

Урок 4

ДНІСТЕР (Легенда)

Колись у давнину тут, де зараз Дністер плине, протікав собі маленький безіменний струмок, а вздовж нього люди жили. Були серед них мисливці, хлібороби. І мали вони свій календар. Чи то сіяти треба було, чи свята якогось чекали, то, щоб не збитися з ліку, вони кожен день позначали на піску, який був на березі струмочка, позначками. Що не день, то нова позначка. По тих позначках вони знали, скільки днів залишилося, наприклад, до весни...

Але одного разу струмок розлився своїми водами на довколишні поля і затопив береги. Коли вранці вода спала, вийшли люди на берег — а їхніх позначок на піску нема.

— Хтось дні стер, — бідкалися люди і самі собі відповідали:

— Та хто?! Струмок дні стер!

З того часу і стали називати струмок, який дні стер, — Дністер.

Тепер це вже не струмок, а велика річка. А бере вона початок аж у самих Карпатах, з-під могутнього дуба, де вода пробила одного разу дно і б'є вгору фонтаном вище того дуба.

Цікаво знати!

Дністёр — одна з найбільших річок України.

Що протікало на місці, де зараз плине річка Дністер? Які люди жили на його берегах? Для чого їм потрібен був календар? Що сталося після того, як річка розлилася?

Прочитай слова: ... струмок, ... ріка, ... дуб. Знайди та прочитай до них слова-ознаки.

Як виникла назва річки Дністер?

Легенда — це невеликий за обсягом твір усної народної творчості, у якому йдеться про чудесні події та ушлавлюється головний персонаж.

Безімений — *fără nume*; мисливці — *vânători*;
не збійтися з ліку — *a nu se abate de la drum*;
пóзначка — *semn*; довкóлишні — *din preajmă*;
бідкатися — *a se tângui*;
берé почáток — *ia încercut, se încere*.

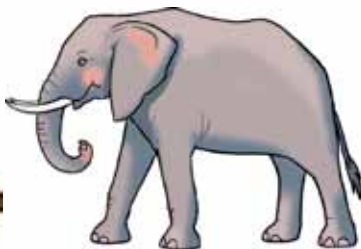
Обери тваринку, яка відображає твою діяльність на уроці.

Дізнаюсь
багато
нового.

Завдання
виконую
швидко.

Працюю
багато
й наполегливо.

Нічого
не розумію,
але все цікаво.

Урок 5

ЩО Я ЛЮБЛЮ

Люблю матусю, батька люблю,
люблю хатину рідну свою,
і рідну школу, і вчителів,
село, де вперше сонце зустрів.

Люблю в криниці блакитну глиб,
і лан, що родить для мене хліб,
садок, з якого грушки несу,
горбок, де білі вівці пасу.

Бо ті горбочки, лани, ліси —
для мене повні добра й краси,
бо все, що бачу навколо я, —
то люба, рідна моя земля!

Марійка Підгірянка

Чому поетка любить усе, що є навколо?

Прочитай слова. Вибери з них ті, які згадуються у вірші.

струмочок

вчителі

рідна

річки

школа

ліси

хатинка

РІДНА ГОРА

— Що ти робиш, равлику, — Я живу тут, хлопчику,
на крутій горі, на крутій горі,
на такому дикому на такому гарному
схилі-пустирі? схилі-пустирі.

Ні трави, ні дерева Це не куц малесенький,
поблизу нема, це для мене — гай.
тільки куц малесенький Тут моя хатиночка,
сам-один дрима. тут мій рідний край!

Василь Марсюк

Між ким відбувається розмова? Що запитав хлопчик у равлика? Як ти думаєш, чому схил-пустир, на якому живе равлик, для нього такий гарний?

Прочитай мовчки вірш. Знайди в ньому слова-ознаки до слів *гора*, *схил-пустир*, *куц*, *край*.

Потренуйтеся і прочитайте вірш в особах.

Прислів'я

- Всюди добре, а дома — найкраще.
- Кожному мила своя сторона.
- Добре тому, хто у своєму дому.
- Рідна земля — мов колиска золота.

Прислів'я — це короткий влучний вислів, у якому є узагальнена думка.

Блакїтна глиб — *adâncime albastră*;
лан — *lan*, *câmp*; *вівці* — *oi*; *схил* — *pantă*;
пустір — *pustiu*; *дримá* — *adormind*.

Урок 6

ПРИГАДАЙ ПРОЧИТАНЕ

1. До прізвищ авторів добери назви творів, які вони написали.

- Зірка Мензатюк «Древній Київ»
- Василь Марсюк «Що я люблю»
- Наталя Забіла «Рідна гора»
- Марійка Підгірянка «Український прапор»

2. Здогадайся, які твори читають діти.

— Хтось дні стер, —
бідкалися люди...

— Я живу тут, хлопчику...

Збудували брати місто
і на честь старшого брата...

3. Добери до персонажа назву твору.

Звідки отримуємо інформацію

Розгляньте малюнки. Розкажіть за ними, звідки ми можемо отримувати інформацію.

Подумайте, звідки ще ми можемо отримувати інформацію.

ЗІ СКАРБНИЦІ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Урок 7

КОЛИСКОВА

Ходить Сон коло вікон,
а Дрімота коло плота.
І пита Сон у Дрімоти:
— Де ми будем ночувати?
— Де хатинка тепленькая,
де дитина маленькая, —
там ми будем ночувати,
мале дитя присипляти.
Щоб вирросло, не змарніло,
щоб тяженько не хворіло,
сили й розуму набралось,
своїх батьків потішало.

Про кого йдеться в колисковій? Що запитав Сон у Дрімоти? Знайди ці слова. Що вони бажають маленькій дитинці?

Прочитайте колискову в особах.

- Послухайте колискову у виконанні народної артистки України Ніни Матвієнко. Які почуття вона у вас вікликала?

ДО МЕЖІ, ЖЕНЧИКИ

(Дитяча співаночка)

До межі, женчики, до межі,
бо мої пиріжечки у діжі.
До краю, женчики, до краю,
то я вам пиріжечки покраю.

Котився віночок по полю,
просився в женчиків додому:
— Візьміть мене, женчики, з собою
та несіть до господаря в стодолу.
Бо я вже в чистім полі набувся,
буйного вітречка начувся,
од ясного сонечка нагрівся,
а дрібного дощику напився.
Нехай же я у стодолі одпочину,
поки вивезуть знов на ниву.

*Жёнчики (женці) — люди, які жнуть жито, пше-
ницю.*

Хто звертається до женців? Що обіцяє женцям
господиня? Хто проситься до господаря у стодолу?
Що означають слова «поки вивезуть знов на ниву»?

Прочитай слова: ... полі, ... вітречка, ... сонечка, ...
дощику. Знайди до них у співаночці слова-ознаки.

*Дрімóта — somn; пліт — plută; присипляти —
a ațiri; аби не змарніло — să nu tânjească; аби
потішáло — să mângâie; до межі — aici: până la
hat; діжá — cadă, tingire; покрáю — pe margină;
стодóла — stădoală; вже набúвся — deacum
m-am mărit.*

Яку квітку ти обереш після роботи на уроці?

Було
легко
і цікаво.

Було
складно,
але
цікаво.

Було
складно
і нецікаво.

Урок 8

ЗАГАДКИ, СКОРОМОВКИ

Загадки

Ходить птаха по подвір'ю:
гребінець, борідка, пір'я.
А як сяде у гніздечко —
нам знесе вона яєчко.

Ця мала сліпа тваринка
має чорну-чорну спинку.
Під землею риє хід
день і ніч трудяга ...

Вдень вона лягає спати,
бо всю ніч їй знов літати.
Ловить мишок, гризунів,
з нею їм вже не до снів.

Два серпи на голові,
під шиєю мітла,
женить неробу скоріш,
бо об'їсть квіти дотла.

Відгадай загадки. Знайди відгадки на малюнку.
До якого малюнка немає загадки?

Складіть загадку. Використайте слова: *дім охороняє,
вірний друг, хвіст бубликом.*

Прочитайте загадки одне одному й відгадайте їх.

Про одне і те саме по-різному

Мовчить,
а всіх людей вчить.

* * *

Не кущ, а з листочками,
не сорочка, а зшита,
не людина, а розповідає.

Назви ключові слова, за якими ти здогадуєшся про відгадку.

Скоромовки

Бабин біб
розцвів у дощ —
буде бабі
біб у борщ.

Ходить квочка
коло кілочка,
водить діток
коло квіток.

Прочитайте скоромовки в різних темпах.

*Дотла́ — cu totul;
гризу́нів — rozători;
біб — bob;
ко́ло кіло́чка — în jurul haragului.*

Обери смайлик, який відображає твій настрій після роботи на уроці.

Урок 9

Лічилки

Я жмурюсь, заплющив очі.
Всі ховайтесь, хто де хоче!
Вмить розбіглась дівтора. —
Йти шукать мені пора.
Більш не буду я чекать:
раз, два, три — іду шукать.

* * *

Тікав заєць через міст —
довгі вуха, куций хвіст.
А ти далі не тікай,
рахувати починай:
раз, два, три —
вийди ти.

Розіграйте лічилки у групах.

ТАЄМНИЦЯ

(Народна усмішка)

Їде дядько, а назустріч йому кум:
— Що везеш, куме?
Кум устав з воза, підійшов і на вухо каже:
— Овес...
— А чому ж так по секрету говориш?
— Щоб кобила не почула.

Як ти вважаєш, чому цей твір називається усмішкою?

Розіграйте усмішку в особах.

ДИТЯЧА ГРА

- Ми з тобою йшли?
— Йшли.
— Кожух знайшли?
— Знайшли.
— Я тобі кожух дав?
— Дав.
— Ти кожух узяв?
— Узяв.
— А де ж він?
— Та що?
— Та кожух!
— Та який?
— А ми з тобою йшли?
(Повторити все спочатку.)

Прочитайте гру в особах.

Досліди зміст дитячої гри.

- Скільки разів у ній повторюються слова *йшли*, *знайшли* та *кожух*?

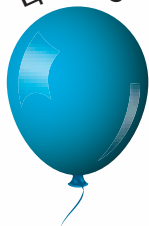

Күций — *scurt*; *кум* — *cumătru*; *кобїла* — *iară*.

Які кульки ти обереш після прочитання творів?

цікаво

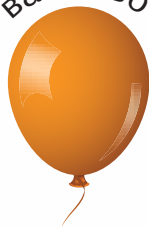
несподівано

корисно

важливо

нове

Урок 10

ЯК КУРОЧКА ПІВНИКА ВРЯТУВАЛА

(Українська народна казка)

Жили собі курочка з півником.

От якось знайшов півник великий біб. «Ну, — подумав він, — його курочка не проковтне, з'їм його сам».

Дзьобнув і вдавився. Впав півник, не дихає.

Побачила курочка, підбігла, злякалась і питає:

— Що з тобою, півнику?

— Ой, — застогнав півник, — бобом удавився... Піди до корівки, попроси масла.

Побігла курочка до корови:

— Корівонько-матінко, дай масла!

— Навіщо тобі масло?

— Півник бобом удавився, треба йому горло маслом змастити.

— Добре, — відповідає корова, — дам тобі масла, тільки піди спочатку до косарів, попроси в них сіна.

Прибігла курочка до косарів:

— Косарі, косарі, дайте мені сіна!

— А навіщо тобі сіно?

— Корову нагодувати. Вона молоко дасть. З молока масло сколотимо. Воно півникові потрібне — горло змастити. Півник не дихає — бобом удавився.

Косарі відповідають:

— Побіжи-но до пекарні, попроси пирогів: ми їх поїмо і сіна накосимо.

Побігла курочка до пекарні.

— Пекарю, пекарю, дай пирогів!

— Навіщо тобі пироги?

— Косарів нагодувати.

Пекар каже:

— Побіжи-но в ліс, принеси дров.

Побігла курочка в ліс, принесла дров. Пекар напик пирогів.

Принесла курочка пироги косарям, косарі наїлися, сили набралися і сіна накосили багато-багато! Корова сіна поїла і молока дала. З молока курочка масла сколотила. Півник змастив маслом горлечко і легко проковтнув боба. Проковтнув і весело заспівав:

— Ку-ку-ріку! Курочка молодець!

Тут і казці кінець.

Про кого розповідається в казці? Що робила курочка для того, щоб урятувати півника? Чи вдячний був за це півник?

Розглянь малюнки. Кого з героїв немає?

Прочитайте казку в особах.

Не проковтне́ — nu înghite;
вдав́івся (удаві́вся) — s-a înecat;
сколо́тимо — aici: vom alege.

Урок II

ЛИСИЧКА В СУДДЯХ (Українська народна казка)

Якось двоє котиків роздобули собі грудочку сиру. Стали думати-гадати, як його поділити, щоб не було кривди ні тому, ні тому, щоб по правді рівнесько розділити.

Один котик каже:

— Поділимо так, упоперек.

А другий заперечує:

— Ні, розділимо краще вздовж.

Отак і сперечаються. Коли це біжить лисичка. Побачила котиків, побачила сир, зупинилася та й питає:

— А що це ви сперечаєтеся?

— Та ось, — відповідають котики, — ніяк не можемо сир порівну поділити.

— Е, це можна дуже добре зробити, — каже лисичка. — Дайте я вам поділю.

Котики і дали їй сир, щоб розділила. Лисичка переділила сир надвоє, а тоді каже:

— Тут один шматочок більший, треба порівняти. Та й надкусила його.

— А тепер оцей більший, треба його трохи підрівняти, щоб по правді було.

І знов надкусила. Так рівняла, поки не залишилися два зовсім маленькі шматочки.

— Ось тепер по правді, — каже.

— Це добре, що по правді, — кажуть котики, — але ти багато нашого сиру з'їла! За віщо ж ти стільки нашого добра взяла?

— Як за віщо? — одказала лисичка. — А я ж вас зате поділила!

Що роздобули собі котики? Чому вони сперечалися? Хто зголосився їм допомогти? Якою виявилася лисичка?

Прочитай слова. Які з них характеризують котиків, а які — лисичку?

хитра

довірливі

кмітлива

чесні

добрі

Підготуйтеся прочитати казку в особах.

Упóперек — peste;
вздовж — de-a lungul.

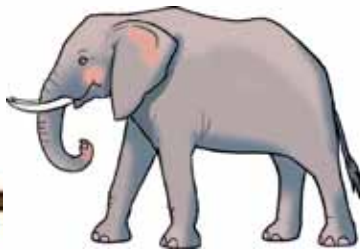
Обери тваринку, яка відображає твою діяльність під час опрацювання казки.

Дізнаюсь
багато
нового.

Завдання
виконую
швидко.

Працюю
багато
й наполегливо.

Нічого
не розумію,
але все цікаво.

Урок 12

ПРИГАДАЙ ПРОЧИТАНЕ

1. Збери з розсипаних слів назви творів, які були вміщені в цьому розділі.

суддях

гра

курочка

в

півника

Дитяча

Як

рятувала

Лисичка

2. Які твори читають діти? Здогадайся з речень.

— Корівонько-матінко,
дай масла!..

— Я тобі кожух дав?..

Лисичка переділила сир надвоє,
а тоді каже...

3. Розглянь малюнки.

- Пригадай загадки про цих тварин.

4. З яких творів ці персонажі?

Наша книжкова полицка

Прочитай у вільний час!

1. «Глогорожечка». Книжка для читання дітям дошкільного та молодшого шкільного віку.
2. Дарія Іваницька «Дітям про Україну».
3. Михайло Кальницький «Про Київ для дітей і батьків».
4. Тарас Шевченко «Дитячий Кобзар».
5. «Українські народні казки» (збірка).

Обери смайлик, який відображає твій настрій після роботи на уроці.

ОСІНЬ-ЧАРІВНИЦЯ

Урок 13

ОСІНЬ

Нарядилась осінь
в дороге намисто,
золоте волосся
розплела над містом,
кольорові фарби
вийняла з кишені,
і малює осінь
жовтим по зеленім...
Здогадатись можна
в парку по деревах:
є червона фарба
в неї і рожева...
Ще й відтінків різних
безліч осінь має,
а стрункі ялини
боком обминає...

Їй не шкода фарби
й часу ні хвилини,
колються нечемні
сосни та ялини.

Марія Хоросницька

Якими кольорами малює осінь? Знайди ці слова у вірші. Чому осінь «...стрункі ялини боком обминає...»? Якою ти уявляєш природу, прикрашену чарівницею-осінню?

*Бóком обмина́є — îi înconjoară pe alături;
нечёмні — nemiloși.*

Картинна галерея

Розгляньте картину Йосипа Бокшай «На перевалі».

Йосип Бокшай. На перевалі

Що зобразив художник на картині? Яка це пора року? Чому ти так думаєш? Які кольори переважають? Чому автор дав таку назву картині?

Палітра емоцій.

Вибери 1–2 слова, які відповідають твоєму стану душі під час розгляду картини Йосипа Бокшай «На перевалі».

Захоплення, спокій, замріяність, радість, розчарування, щастя, натхнення.

Цікаво знати!

Йосип Бокшай — відомий український художник, який народився і працював на Закарпатті. У своїх картинах він зображував красу природи рідного краю.

Урок 14

ЖОВКНЕ ЛИСТЯ

Вкривається багрянцем клен. Він стоїть на узліссі замріяний, ніби сумує, що надійшов жовтень. Іноді тихо вронить вирізьблений свій лист. А налетить вітер і почне безжально зривати осінню красу зажуреного клена, оголить його і гулятиме серед голого гілля.

А яка ніжна, золота берізка на тлі синюватих ялинок, зеленавих сосен. Вона опустила свої віти й теж журиться, що скоро прийдуть холоди.

Деякі квіточки ще не хочуть здаватись, поспішають доцвісти, поки перші морозці не вдарять по них. Але й ці останні квіти теж ніби насторожено зажурені.

Високо вгорі дзвінким передзвоном курличуть трикутники журавлів. Прямують на південь, поспішають. Десь перегукуються вгорі над нами й дикі гуси. На півночі вже холодно їм.

На піщаних косах річок збираються цілими величезними табунами й північні качки. Вони дуже сторожкі й близько не підпускають мисливців.

За Олександром Копиленком

Які осінні дерева описує автор? У якому вони настрої? Як журиться берізка? Чому осінні квіти не хочуть здаватися? Які птахи відлітають у теплі краї? Як ти вважаєш, чому північні качки не підпускають близько мисливців?

Опис якого дерева тобі найбільше сподобався? Знайди та прочитай його.

ОСІНЬ

Висне небо синє,
синє, та не те;
світить, та не гріє
сонце золоте.

Темная діброва
стихла і мовчить;
листя пожовтіле
з дерева летить.

Оголилось поле
од серпа й коси;
ніде приліпитись
крапельці роси.

Хоч би де замрїла
квіточка одна;
тільки й червонїє,
що горобина.

Здалека під небом,
в вирїй летячи,
голосно курличуть
журавлїв ключі.

Яків Щоголів

Яку пору року описано у вірші? Які слова дібрав поет для того, щоб описати небо, сонце, листя? Знайди їх у вірші й прочитай.

Вкривається багрянцем — *se îmbracă în roșu-violet*; на узліссі — *la marginea pădurii*; вірізьблений свій лист — *frunza sa încrustată*; сторожкі — *atente*.

Урок 15

КАЗКА ПРО ОСІННЄ ЛИСТЯЧКО

Шелестить під ногами листячко: ш-ш-ш. Вітер зриває листочки з дерев. Укриває ними стежки в садку, крутить їх у повітрі. І неначе приспівує листкам:

— Не сердьтеся на мене, на вітра веселого! Ви розпустилися навесні, зазеленіли влітку, освіжали в садку повітря. Ви багато зробили, листки, за літо. А тепер прийшла осінь і ви пожовкли. Я зірву вас, вкрию вами матусю-землю.

— Ш-ш-ш, чуємо! — прошепотіли листки. А далі тихо мовили: — А ми? Ми вже нікуди не здатні?

Коли ось по стежці повзе жук.

— Яку купу листя хтось мені нагріб, — каже жук. — Під ним я добре перезимую.

І заліз під листя.

Шелестять листочки:

— Ми гріємо, ходіть до нас!

— От бачите, листочки, ви ще станете у пригоді, — каже вітер. — Ще до вас звернуться.

І справді: під листям назбиралося багато маленьких комашок, що завмирають на зиму, — і жучки, й павучки.

Аж ось повзе щось велике, колюче, усе в голках. Притихла дрібнота. А це їжак. Йому теж потрібне листя для зимового житла. Понатикував листочків на свої колючки і побрів далі...

— Ш-ш-ш! — шелестить вітер. — Ніщо марно не пропадає у світі.

За Костянтиною Малицькою

Між ким відбувалася розмова? Кому стали в пригоді осінні листки? Як саме?

Прочитайте казку в особах.

Пригадайте й розкажіть одне одному, як зимують інші тварини або комахи.

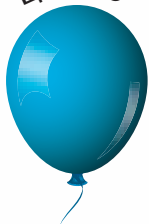

Зриває — *rupe, smulge*;
нікуди не здатні — *a nu fi bun de nimic*;
станете у пригоді — *veți fi de folos*;
понатикував — *a înfipt*.

Які кульки ти обереш після прочитання твору?

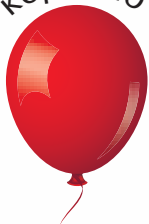
цікаво

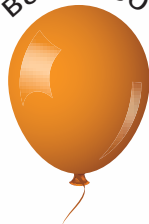
несподівано

корисно

важливо

нове

Урок 16

БІЛОЧКА ВОСЕНИ

На гіллячках, на тоненьких,
поки день ще не погас,
сироїжки та опеньки
білка сушить про запас.

Так нашпилює охайно,
так їх тулить на сосні
і міркує: а нехай-но
ще побудуть тут мені!

Поки дні іще хороші,
поки є іще тепло,
а як випадуть пороші,
заберу їх у дупло.

Буде холодно надворі,
сніг посиплеться з дубів,
буде в мене у коморі
ціла в'язочка грибів!

Але білочці не спиться,
дятел стукає: тук-тук! —
щоб не вкрала їх лисиця
або хитрий бурундук.

Ліна Костенко

Що готує собі на зиму білочка? Де вона сушить гриби?
Із чого радіє білочка? А чому їй не спиться?

ХТО ЗБИРАТИМЕ ГРИБИ?

Дві доби росли гриби
в лісі, під осиками,
а на третій день гриби
виросли великими.
Крикнув гриб найстарший:
— Гей,
хто нас тут збиратиме?
Просим нині в ліс людей,
тих, що звать малятами!
Галя з Грицем в ліс пішли
з відрами великими:
сорок сім грибів знайшли —
там он, під осиками!

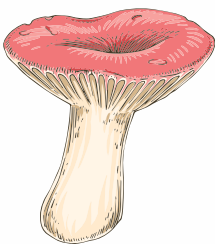
Микола Петренко

Де виросли гриби? Кого запрошував найстарший гриб у ліс? Скільки грибів знайшли діти? Розкажи, чи ходиш ти з родиною по гриби.

Поміняй букви місцями й прочитай назви грибів. Про які з них ішлося у вірші?

ХОМУРОМ

ЇЖКАРОСИ

КИПЕНЬО

Про зап'я́с — *de rezervă*;
нашп'я́лювати — *a înfinge*;
в'я́зочка — *legătură*;
бурунд'я́к — *bursuc*.

Урок 17

ЧИ ДАЛЕКО ДО ОСЕНІ

Лелека живе на старому в'язі. З лелечихою і лелеченятами. Прибігають до в'яза Тарасик, і Гриць, і Миколка, й Тетянка і гукають:

— Лелеко, лелеко, до осені далеко?

Лелека, задержши голову, дивиться на дітей. А потім починає клекотати.

Про що він клекоче? Спробуй, розбери.

Лелека і лелечиха враз знімаються і летять на луги. А лелеченята топчуться в гнізді, перебирають ногами, але злетіти не наважуються.

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — знову питають діти.

Лелека й лелечиха заклопотані. Їм ніколи відповісти. Вони щось говорять до своїх лелеченят, а потім беруться штовхати їх на край гнізда.

— Ой, вони ж розіб'ються! — злякано шепоче Тетянка.

— У них же крила є! — заспокоює її Тарасик.

Лелеченята неохоче відриваються від гнізда і зливають у небо.

Плавно летять над садом, над городами, туди, де голубіє річка. А за ними — старі лелеки.

Діти полегшено зітхають і весело галасують.

Ідуть дні за днями. На зеленому човні пропливає літо.

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — виспівують під в'язом Тарасик, Гриць, і Миколка, й Тетянка.

Тиша. У гнізді порожньо. З в'яза зривається жовтий листочок і, кружляючи в повітрі, поволі опускається на землю.

За Василем Чухлібом

За ким спостерігали діти? Свідками якої події вони стали? Чому діти зраділи? Коли в гнізді стало порожньо? Чи доводилося тобі спостерігати за лелеками? Розкажи про свої враження.

Прочитайте оповідання в особах.

Загадка-добавлянка

Дивний ключ у небі лине,
не залізний, а пташиний,
цим ключем в осінній млі
відлітають

Пригадайте, як ще називають журавлів.

В'яз — ulm; задёрши го́лову — ridicând capul; клекотáти — a croncăni; перебира́ють нога́ми — saltă din picioare; не нава́жуються — nu îndrăznesc; заклопо́тані — sunt ocupați; край гніздá — marginea cuibului; голу́біє річка — râul se-nalbăstrește; галасу́ють — glăsuiesc.

Обери смайлик, який відображає твій настрій після роботи на уроці.

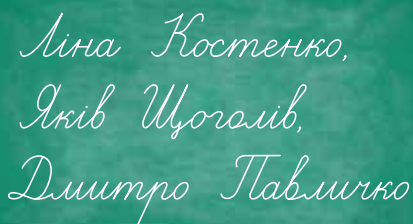

Урок 18

ПРИГАДАЙ ПРОЧИТАНЕ

1. Прочитай прізвища авторів. Чому їх записали саме так? Які твори написали ці письменники?

*Ліна Костенко,
Яків Щоголів,
Дмитро Павличко*

*Василь Чухлід,
Александр Копиленко*

2. Які твори читають діти? Здогадайся з речень.

— Лелеко, лелеко,
до осені далеко?

Дві доби росли гриби.

— Ш-ш-ш, чуємо! —
прошепотіли листки.

3. Який із творів є віршем, який — оповіданням, а який — казкою?

Звідки отримуємо інформацію

Розгляньте малюнок. Куди прийшли діти?

Що ви знаєте про бібліотеку? Хто працює в бібліотеці? Як потрібно вибирати книжку? Які книжки ви любите читати? Які книжки є у вашій домашній бібліотеці?

Бібліотека — це місце, де зберігають книжки й видають їх читачам. Читач — людина, яка читає.

Читач

Читачка

- Правильно наголосуй слово в румунській та українській мовах!

Biblioteca — бібліотекарка.

З ЖИТТЯ ТВОЇХ УЛЮБЛЕНЦІВ

Урок 19

СМУГАСТИК (Оповідання)

Якось бавився в ніжній зеленій траві хтось маленький, м'якенький і смугастий. Малюк народився зовсім нещодавно і ще не тямив, хто він такий. Та й з'ясувати це було доволі важко. Вранці лагідна матуся казала: «Сонечко моє, час прокидатися!». Якщо маля надто забруднювалося, мама журила: «Ну й свинка ж ти моя...». А якщо він був чистенький та охайний, називала його квіточкою.

Коли Смугастик сердито супився, якщо мама зарано кликала його з прогулянки додому, вона усміхалася: «Не дивись на мене вовчиком!». Коли, засинаючи, синочок муркотів до мами, то ставав «маминим кошенятком».

Ну як тут не заплутатися?

Смугастикові дуже подобалося бавитися з тими, хто схожий на нього. Вони теж мали ніжки, лапки, вусики, хвостики, носики, вушка, животики... Кожен із них розмовляв по-своєму. І хоч це не заважало їм розуміти одне одного, але пояснити малюкові, хто він такий, ніхто не міг.

Із часом Смугастик став помічати, що всі малюки чимось відрізняються. В одних, наприклад, нема крілець, в інших — довгих тоненьких вусиків, у когось бракує хвостика, плавничків чи дзьобика.

І в нього, у Смугастика, теж не було крілець. Значить, він все-таки не джміль і не оса.

Не було копитець. Так що він точно не зебра.

Не було аж восьми лапок, як у смугастого павучка...
А ти вже знаєш, хто він — Смугастик?

Тетяна Стус (Щербаченко)

Як називала мама свого малюка? Чому? З ким подобалося бавитися Смугастику? Чим він відрізнявся від інших малюків? Про яку тваринку це оповідання?

Продовж ланцюжок словами, якими називала малюка мама:

Смугастик — сонечко, свинка, ..., ...

Бáвився — se juca; не т'ямив — nu înțelegea; з'ясува́ти — a afla; синóчок муркотів — aici: fiul se lingoșca.

Обери смайлик, який відображає твій настрій після прочитаного твору.

Урок 20

СУСІДИ

Сидить Вовчисько на хуторі,
шукає Зайця в комп'ютері,
нишпорить по всій планеті,
шукає Зайця в інтернеті.

Від Арктики до Антарктиди
переглядає всі ліси.
Всі зоопарки й краєвиди,
всі кліматичні пояси.

Шукає біля Йокогами,
в Японії, та все дарма.
Лиш заячі сліди снігами
біжать, а Зайчика нема.

А Зайчатко — ось воно —
вухата головка —
заглядає у вікно
до сусіди — Вовка.

Дмитро Павличко

Де шукав Вовк Зайчика? Як ти думаєш, чому він не помітив сусіда?

Цікаво знати!

Арктика й Антарктика — найвіддаленіші й найхолодніші місця на Землі.

Кліматичні пояси — великі частини нашої планети, які відрізняються погодою.

Йокогама — місто в Японії.

ЯК КУРКА НАВЧИЛАСЯ МОВЧАТИ

Знесла курочка яйце
і давай кричать про це:
— Куд-кудак, куд-кудак —
знесла яйце, як ходак*! —
За хвилину все село
про те яйце гуло.
Вчув і пес, що до яєць
був великий ласунець.
Він узяв сковороду,
кликнув друзів на ходу.
Мить — і вже з того яйця
зроблена яєшниця.
Пси наїлись і навтіч.
Курка плакала всю ніч.
Вранці знов знесла яйце,
та мовчала вже про це.

Дмитро Павличко

* Ходак — черевик.

Яка пригода сталася з куркою? Хто з'їв яйце? Чому?
Чого це навчило курку?

Розглянь малюнок до вірша. Який фрагмент зобразив
художник?

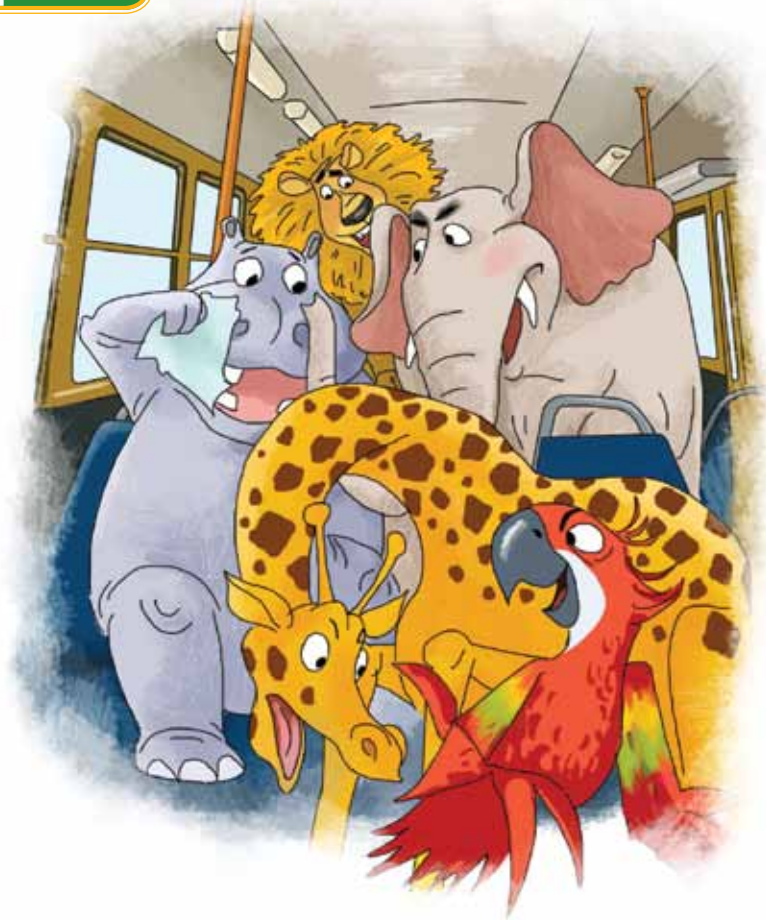
Подумайте, про кого з персонажів ідеться у віршах:
вухата голівка, великий ласунець, плакала всю ніч.

*Нішпорить — răscolește, străbate;
краєвіди — peisaje; ласунець — ceva foarte
gustos; селó гуло — satul răsună;
сковорідка — tigaie; навтіч — au fugit.*

Урок 21

ТРИНАДЦЯТИЙ ТРАМВАЙ
У тринадцятім трамваї
завиває бегемот.
А чого він завиває?
Весь трамвай про це вже знає:
бегемоту ненароком
тицьнув хоботом ув око
необачний слон — і от
завиває бегемот!

Величезний, наче шафа,
так реве він, що жирафа
утягнула шию вмить
і як гаркне: — Тихо! Цить!
— Не кричіть! — кричить папуга.
— Гей! Замовкніть! — рявка друга.
— А чого ви кричите? —
носоріг гука на те.

Тут і лев здійняв тривогу,
бідолаха теж завив —
хтось в гармидері на ногу
ненароком наступив!
У тринадцятім трамваї
верещить і завиває,
гарка, лається, реве
все живе...

Був і я в трамваї тім,
але їхав зовсім трішки:
щойно зміг — одразу втік
і пішов додому пішки...

Іван Андрусяк

Як поводитися звірі, які їхали в трамваї? Чому автор не зміг так їхати? Розкажи, як слід поводитися у громадському транспорті.

Знайди у словах героїв вірша.

МОТБЕГЕ РАФАЖИ ГАПАПУ РІГСОНО НЛОС

Завиває — urlă; ненароком тіцьнув — a lovit întâmplător; бідолаха — sărmanul; гармидер — agitație, spaimă; щойно — numai se.

Урок 22

ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ МАНДРУЄ (Уривок із казки «Про кота Василя Тимофійовича та його друга Емілія»)

Василь Тимофійович любив дивитися на вулицю. Він стрибав на підвіконня, потім на балкон, звідти по гілці переходив на дерево — високе, з розлогим віттям — влаштовувався на своєму улюбленому місці й дивився вниз. Особливо його цікавили тролейбуси — такі дивні створіння з вусами, що росли догори. Тролейбуси були різних кольорів — червоні, зелені, жовті, сині — і зупинялись якраз напроти будинку. Коли тролейбус від'їжджав, на зупинці нікого не залишалося. Люди зникали. Василь Тимофійович знав: якщо довго сидіти, можна побачити, що тролейбуси повертаються. Він їх упізнавав. Спочатку з'являвся червоний, за ним зелений, жовтий і, нарешті, синій.

Він бачив спочатку вуса, потім весь тролейбус, проводжав його очима, коли той, рушивши з місця, набирав швидкості й невдовзі повертав за риг. Але куди прямують, звідки з'являються ці дивні створіння і куди зникають люди із зупинки, Василь Тимофійович не знав, і це його непокоїло.

Одного разу кіт спустився з дерева, перейшов через вулицю і попрямував до зупинки. Дорогою він думав, що вуса у всіх його знайомих котів і навіть у деяких чоловіків, яких він бачив у дворі, ростуть у різні боки. Це нормально і навіть красиво. Цієї миті підійшов червоний тролейбус.

Василь Тимофійович піднявся східцями в салон і сів на вільне місце біля вікна.

За Ніною Найдич

Про кого розповідається в казці? Які дивні створіння найбільше цікавили кота? Розкажи, що він бачив, коли спостерігав за тролейбусами. Як ти думаєш, які пригоди чекають на кота далі?

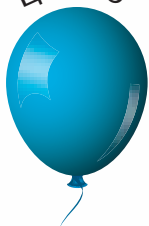

*Підвікóння — pervaz;
розлóге віття — ramuri lungi;
створі́ння — creaturi.*

Які кульки ти обереш після прочитання твору?

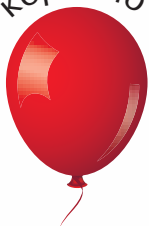
цікаво

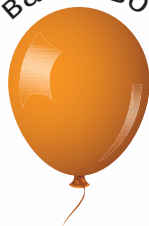
несподівано

корисно

важливо

нове

Урок 23

ВАСИЛЬ ТИМОФІЙОВИЧ МАНДРУЄ (Уривок із казки «Про kota Василя Тимофійовича та його друга Емілія») (Продовження)

Тролейбус то зменшував швидкість, то спинявся, забрав на зупинці людей, але поважного kota, який спокійно сидів на м'якому кріслі й дивився у вікно, ніхто не турбував.

А Василь Тимофійович із цікавістю роздивлявся навкруги. Йому дуже подобалось отак їхати. Спочатку він бачив високі будівлі. Потім будиночки стали менші — деякі майже ховались за високими парканами, і було видно тільки дахи.

Нарешті тролейбус зупинився — мабуть, від утоми. Всі люди вийшли — навіть водій зі своєї кабіни. Але Василь Тимофійович залишився на місці. Кіт знав, що тролейбус повернеться назад, і чекав, коли той знову поїде. Так воно і сталося.

У салон почали заходити люди, в кабіну піднявся водій, і, рушивши з місця, тролейбус поїхав тим же шляхом у зворотному напрямі.

І ось Василь Тимофійович побачив знайомі місця — їхній будинок, високе дерево у дворі, що простягло свої гілки до самого балкона.

На зупинці він хотів чемно подякувати водієві за прекрасну подорож, підійшов до кабіни і раптом,

несподівано для себе самого, сказав: «МНЯВ-МНЯВ-МНЯВ-МНЯВ-МНЯВ!».

Він зайшов у двір, по стовбуру каштана видряпався аж до четвертого поверху, переліз на балкон, стрибнув з підвіконня в кімнату, влаштувався на своєму килимку під роялем, згадував свою подорож і думав: як все-таки приємно мандрувати!

За Ніною Найдич

Що бачив Василь Тимофійович, дивлячись у вікно тролейбуса? Як себе повів кіт на кінцевій зупинці? Чому? Як дякував Василь Тимофійович водієві? Як ти думаєш, чому коту сподобалося мандрувати?

Уявіть двір і будинок, у якому жив Василь Тимофійович. Намалюйте його. Де росло дерево? Як ви здогадалися, що воно росло близько біля будинку? Як про це йдеться в казці?

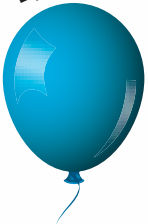

*Поважний кіт — pisică respectuoasă;
зворótний на́пря́м — direcție opusă.*

Які кульки ти обереш після прочитання твору?

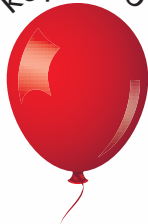
цікаво

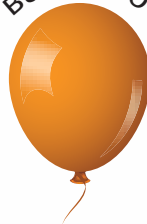
несподівано

корисно

важливо

нове

Урок 24

ПРИГАДАЙ ПРОЧИТАНЕ

1. Знайди двох героїв з одного твору.

Заєць

курка

жирфа

пес

Вовк

Василь
Тимофійович

водій

папуга

2. Які твори читають діти? Здогадайся з речень.

...шукає Зайця в інтернеті.

Нарешті тролейбус зупинився — мабуть, від втоми.

Величезний, наче шафа,
так реве він, що жирфа...

3. Прочитай прізвища й імена авторів. Які з них ти напишеш на зеленій дошці, а які — на синій?

Ліна Костенко, Дмитро Павличко, Ніна Найдич,
Іван Андрусяк, Тетяна Стус (Щербаченко).

Яку квітку ти обереш після роботи на уроці?

Наша книжкова полицка

Прочитай у вільний час!

1. Надійка Гербіш «Найважливіша знахідка».
2. Анатолій Качан «Листи з осіннього саду».
3. Анатолій Качан «Лікарня в зоопарку».
4. Оксана Луцшевська «Бігль старший».
5. Микола Трублаїні «Пустуни на пароплаві».
6. Катерина Черненко «Осінні прогулянки Тобі».

ПРО ТВОЇХ РОВЕСНИКІВ

Урок 25

ПАРАСОЛЬКА

Одного похмурого ранку Маркові не хотілося вставати, бо надворі йшов дощ.

— Не хочу до школи, дощ падає...

— А я хочу, — раптом почув Марко чийсь тихенький голосочок.

— Я люблю дощ.

— Ти хто?!

— Я — парасолька. І я не хочу сидіти в шафі...

Марко зіскочив з ліжка й витягнув із шафи свою синю парасольку з кольоровими автомобільчиками.

— Хочу під дощ! — наказала парасолька.

— Ти вмієш розмовляти... — вражений Марко відразу почав одягатися.

Дорогою до школи хлопчик тихенько розмовляв з парасолькою:

— А чому ти так любиш дощ?

— Бо він схожий на музику. Послухай, як стукають краплі по підвіконнях, подивися, якими чудесними бульбашками скачуть по калюжах. І найголовніше: без мене ти змок би до нитки, — пояснила парасолька. — Ти можеш застудитися, а я ні. Тому мені подобається тебе оберігати.

У школі Марко розклав парасольку сохнути в кутку класу, серед інших парасольок.

«Цікаво, чи й вони такі ж чарівні, як моя?» — подумав хлопчик і побіг до друзів.

Увечері, коли Марко йшов із татом додому, вітер раз у раз намагався видерти парасольку з рук.

— Тепер я тебе захищаю, — прошепотів Марко.

Та хоч як міцно хлопчик тримав парасольку, вітер таки висмикнув її з рук і поніс вулицею. Парасолька шубовснула в калюжу і загойдалася на хвильках, мов кораблик.

— Важкий у тебе видався день, — співчутливо говорив хлопчик, миючи її під душем.

— Зате я нині поплавала, — задоволено промовила парасолька. — Мені так сподобалося!

— І мені дуже сподобалося йти з тобою до школи, — усміхнувся Марко.

Наталка Малетич

Яка пригода сталася з Марком? Чому хлопчик подружився з парасолькою?

Ти змок би до нитки — te-ai fi udat până la piele; шубовснула в калюжу — s-a izbit în baltă.

Урок 26

БУДІВЕЛЬНИКИ

За селом, коло струмка,
де ялиночка струнка,
йде робота без упину:
там дівчатка місять глину,
а Тимко мурує дім, —
світла радість буде в нім.
Павлик також не нудьгує,
вікна, двері він майструє...
І росте мале село,
ще такого не було.
Хто в будинках буде жити?
Ляльок треба поселити.
Як назвем село нове?
Всі рішили: ЛЯЛЬКОВЕ.
А Тимко сказав,
що варто
занести село на карту.

Степан Жупанин

Чим займаються діти? Що роблять дівчатка, а що — хлопці? Для кого будують діти село? Яким воно буде? Як його назвуть?

НАЙКРАЩА ІГРАШКА

— Не вгадать тобі нізачо
 Котра з іграшок найкраща!
 — Знаю! Трактор заводний!
 — Зовсім ні,
 — Електрична залізниця!
 — Помилвся.
 — Ну, тоді це —
 пароплав!
 — Не вгадав.
 — Зрозуміло:
 Це — літак!
 — Знов не так.
 Добре, відповідь я дам:
 Та, яку зробив ти сам!

Анатолій Костецький

Між ким відбувається розмова? Чому найкращою є та іграшка, яку ти виготовляєш своїми руками?

Пригадайте, які іграшки ви виготовляли самі. Розкажіть про них своїм друзям.

Прочитайте вірш в особах.

*Без упіну — fără oprire;
 не нудьгус — nu se plictisește;
 занесті селó на кáрту — a include satul pe hartă.*

Обери смайлик, який відображає твій настрій після прочитаних творів.

Урок 27

МУДРА ГОЛКА

Марійка любила дивитись, як мама вишиває квіти. Червона нитка до зеленої, до жовтої... Так гарно виходить. Чорнобривці, айстри, волошки, барвінок...

— Мамо, дай мені голку, полотна і ниток. Я теж хочу вишивати, — якось попросила Марійка.

— Ти ще мала, пальчики поколеш.

— От і не мала, от і не поколю! — запевнила дівчинка. — Хіба я не знаю, що не пальчики, а полотно треба колоти?

— Ну добре. — Мама відрізала ножицями шматок білої тканини, дала голку, нитки. Раз кольнула Марійка, вдруге. І тут нитка заплуталась.

Марійка розплутала вузли й подумала: «Мама мудрою голкою вишивала, а мені дала погану. От піде вона до крамниці, візьму її голку і теж гарний рушничок вишию...».

Пішла мати до крамниці. Марійка мерщій за мудру голку, за полотно. Та не встигла двічі кольнути, як гострий біль пронизав пальчик. На очах виступили сльози.

— Мудра, а така колюча!.. — розсердилась дівчинка на материну голку.

— Чого ти заплакана, Марійко? — повернувшись, спитала мати.

— Рушничок вишивала. Думала, твоя голка мудра, що такі гарні квіти гаптує... А вона колеться.

— Всяка голка проворна, коли вона в мудрих пальцях. Бери-но полотно та не поспішай, а дивися, як треба...

Надвечір Марійка з матір'ю вишили першу волошку.

— То хто мудрий? — усміхнулася мати. — Голка чи пальчики?

За Андрієм М'ястківським

Що подобалося Марійці? Чому в неї не виходило вишивати? Кого винила Марійка? Чому дівчинка думала, що мамина голка «мудра»? Як ти розумієш це слово? Прочитай останнє речення оповідання. Дай відповідь на запитання мами.

Прочитайте оповідання в особах.

Урок 28

ШОКОЛАД БОЦМАНА

(Із циклу «Пустуни на пароплаві»)

Наш боцман сховав у шухляді стола дві коробки шоколаду. Якось, виходячи з каюти, він не причинив дверей.

Зацікавлена Машка сунула мордочку в щілину. Потім ускочила в каюту й почала господарювати там. Вона плигала по ліжку й зазирала до шухляд у шафочці і столі.

Коли боцман повернувся, перед самісіньким його носом на палубу виплигнула Машка. В зубах вона тримала коробку шоколаду.

Боцман погнався за мавпою. Звіреня легко, мов пташка, метнулось по пароплаву. Матроси з голосним сміхом і свистом поспішили боцману на допомогу.

Проворна Машка не давалась до рук. Вона плигала, ховалась, стрибала. Галас і метушня знялись

на палубі. Розохочені несподіваною розвагою матроси не шкодували ніг.

— Половину шоколаду тому, хто відбере коробку, — крикнув боцман, наздоганяючи хвостатого злочинця.

Та ось мавпа випустила коробку, а сама метнулась на щоглу. Боцман радісно схопив коробку й одкрив її. Матроси заглянули туди й зареготали. Коробка була порожня. Машка ж сиділа на щоглі, доїдала шоколад і пищала від задоволення.

Микола Трублаїні

Хто заліз у каюту боцмана? Що вкрала Машка? Чим розвеселила вона матросів? Чи дістався матросам шоколад?

Чи траплялися цікаві пригоди з вашими улюбленцями? Якщо так, то розкажіть про них.

Загадка

На дереві все грається,
угору піднімається,
кривляється, чіпляється,
на хвостик у гойдається.
А зветься це малятко —
Веселе

Боцман — *șef de echipaj*; каюта — *cabină*;
пáлуба — *punte*; щóгла — *catarg*.

Обери смайлик, який відображає твій настрій після прочитаного твору.

Урок 29

ХОРОБРИЙ

— Давай сходимо до лісу, — запропонував Петрусеві Мишко. — А то крутимосся біля хати, наче маленькі.

— Е, та це дуже далеко йти, — каже Петрусь.

— Де там! Он вийшов за село — і вже видно ліс.

— То тільки здається, що близенько. А йти треба ого як довго.

— Казав би, що вовків боїшся, — підкусив Мишко. — А то «йти, йти...».

— А ти не боїшся? — огризнувся Петрусь. — Теж мені хоробрий знайшовся.

— Хто — я? Боюся? — випнув груди Мишко. — Та я того вовка як упіймаю!..

— Ну то ходімо, — погодився Петрусь.

Сказано — зроблено. Взяли по добрій палиці і рушили до лісу. Вийшли за село, а там, на лужку, чіїсь гуси пасуться. Спокійно так скубли травичку, а як угледіли хлопчиків, то наче показалися. Замахали крилами, загелготали, зняли такий гвалт, що, мабуть, аж у лісі чути. Повитягували довжелезні шиї, сичать, шиплять, клацають рожевими дзьобами... А їхній найстарший гусак

як припуститься за Мишком та за штани його, за штани!

Мишко — навтікача! Тільки полопотіло за ним.

— Стій! Куди ж ти? — біжить Петрусь йому навздогін.

А той летить щодуху й не оглядається. Аж коло хати своєї зупинився.

Захекався, слова не вимовить.

— Чого ж ти втік? — питає Петрусь. — А ще казав, що вовка впіймав би.

— І впіймав би, — стоїть на своєму Мишко. — Якби не цей клятий гусак...

Василь Шкляр

Що запропонував Петрусеві Мишко? Чому Петрусеві не хотілось іти до лісу? Як Мишко перевпевнив друга? Кого злякався Мишко? Хто з хлопців виявився сміливішим?

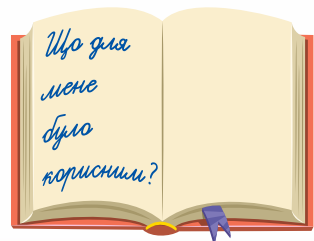
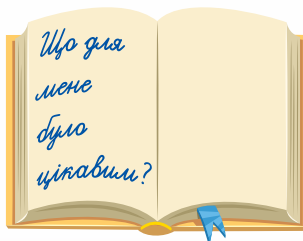
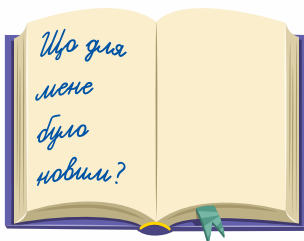
Прочитайте оповідання в особах.

*Огризнúвся — s-a răstit;
вiпнув грúди — s-a bătut în piept;
нáче показiлися — aici: s-au speriat;
як припúститься бiгти — cum se năpustește să fugă.*

Який запис ти зробиш у кожній книзі після прочитання твору?

Урок 30

ПРИГАДАЙ ПРОЧИТАНЕ

1. Знайди твір і його персонажа.

Петрусь

Марко

Марійка

«Парасолька»

«Хоробрий»

«Шоколад
боцмана»

Машка

«Мудра
голка»

2. Які твори читають діти? Здогадайся з речень.

...там дівчатка місять
глину, а Тимко мурує дім...

— Ти ще мала, пальчики
поколеш.

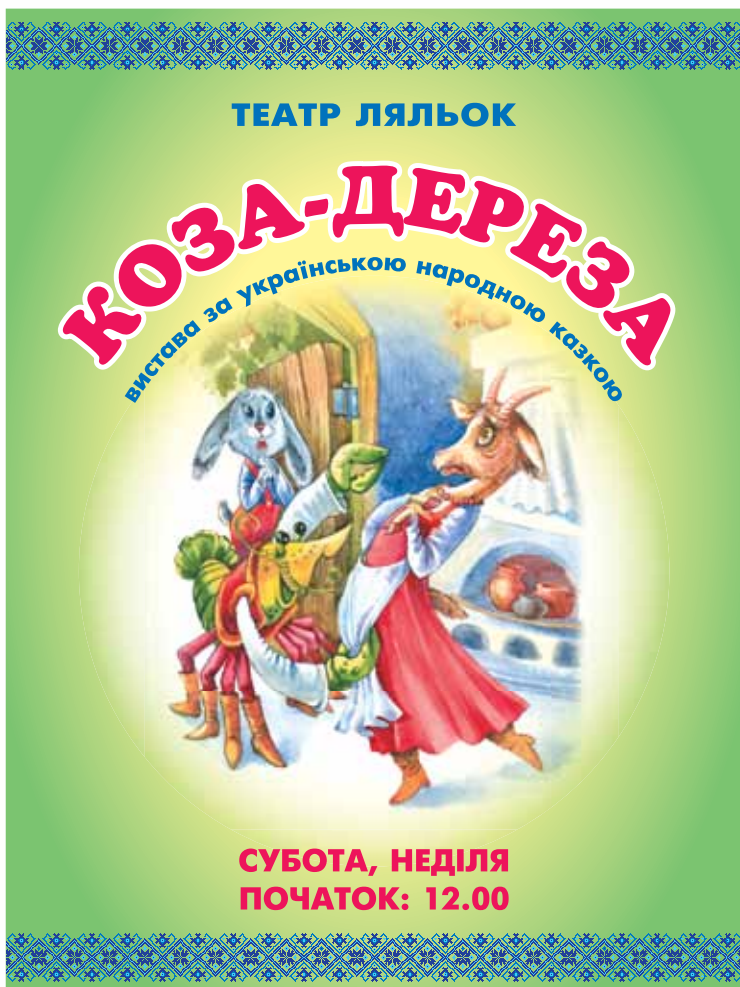
Зацікавлена Машка сунула
мордочку в щілину.

Звідки отримуємо інформацію

Читаємо афішу

Афіша — це оголошення про фільм, концерт, виставу, яке написано або надруковане на великому аркуші паперу і яскраво розфарбоване.

Про що ми дізнаємося з афіші?

Намалюйте афішу про концерт, підготовлений вашим класом.

СНІГОМ БІЛИМ ВКРИЛАСЯ ЗЕМЛЯ

Урок 31

ХОДИТЬ, ХОДИТЬ ЗИМА ГАЄМ
Ходить, ходить зима гаєм, білосніжка,
килимочки простеляє по доріжках.
Беріз коси стрічками заплітає,
по ярочках з потічками розмовляє.
Ходить, ходить зима в полі, білосніжка,
розклада в полях перини на ліжках.
Накрива дбайливо ниви в час негоди,
щоби спали без пригод озимі сходи.
Ходить зима то узбіччям, то в діброві,
то шелесне, то шепоче в чар-розмові.

Марійка Підгірянка

Про яку пору року йдеться у вірші? Чому авторка називає зиму білосніжкою? Які килимочки простеляє зима по доріжках? Чим накриває ниви? Для чого?

Уявіть зиму й намалюйте її. Розріжте малюнок на шість сегментів і дайте однокласнику або однокласниці завдання відновити малюнок і скласти за ним розповідь про зиму.

Загадки

Зроду рук своїх не має, а узори вишиває.

* * *

Зірка сніжно-біла
на рукав мені злетіла.
Поки ніс її сюди,
стала краплею води.

ПРЯЛЯ

Сидить пряля та й пряде —
сніг іде — іде — іде —
нитка рветься де-не-де —
а вона пряде й пряде.
Вже напярля хуртовин
на шапки для верховин,
на сувої полотна,
на завіску для вікна,
на хустину й укривало —
мало — мало — мало — мало —
сніг іде — іде — іде —
а вона пряде й пряде...

Ліна Костенко

Як ти думаєш, чому Ліна Костенко називає зиму прялею? Які шапки, сувої, хустки напярля зима?

Заплітає — împletește; по ярóчках — prin lumină; періни — perine; озімі схóди — scări de iarnă; узбіччям — pe margina drumului (străzii); пряля — torcătoarea; де-не-де — unde și unde; для верховін — pentru vârfuri; сувóї полотна́ — suluri de pânză; завіска для вікна́ — perdea pentru fereastră.

Обери смайлик, який відображає твій настрій після прочитаних творів.

Урок 32

ЯЛИНКА

Раз я взувся в чобітки,
одягнувся в кожушинку,
сам запрягся в саночки
і поїхав по ялинку.

Ледве я зрубати встиг,
ледве став ялинку брати,
а на мене зайчик — плиг! —
став ялинку віднімати.

Я — сюди, а він — туди...
— Не віддам, — кричить, — нізащо!
Ти ялинку посади,
а тоді рубай, ледащо!

Не пуцу і не проси!
І цяцьками можна гратись:
порубаєте ліси —
ніде буде і сховатись.

А у лісі скрізь вовки,
і ведмеді, і лисиці,
і ворони, і граки,
і розбійниці-синиці.

Страшно стало...
— Ой, пусти!
Не держи мене за поли!
Бідний зайчику, прости, —
я не буду більш ніколи!

Низько, низько я зігнувсь,
і ще нижче скинув шапку...
Зайчик весело всміхнувсь
і подав сіреньку лапку.

Олександр Олесь

Яка пригода трапилася із хлопчиком у лісі? Чому зайчик не хотів віддавати ялинку? Чи зрозумів свою помилку хлопчик? Знайди у вірші слова, які підтверджують це.

Дослідіть зміст вірша і скажіть, які лісові мешканці в ньому згадуються.

Прочитайте вірш в особах.

*Кожушінка — blană scurtă;
запрігся — m-am înhămat.*

Урок 33

КРАМНИЧКА ТІТОНЬКИ МАЛЬВИ (Уривок)

У невеличкій хатинці на околиці містечка живе собі Тишко. Ні, він не сам живе, не хвилюється, він живе з дідусем. Дідусь у Тишка вже дорослий — з вусами і бородою, — тож хвилюватися марно: за Тишком є кому приглянути. Крім того, за ним ще й мама з татом весь час приглядають — з неба. Бо Тишкови мама з татом на небі янголами працюють.

Звісна річ, у янголів багато роботи, тож сина вони відвідинами не тішать: відколи в янголи подалися, так їх Тишко і не бачив ні разу.

— От би хоч разочок побачити тата і маму, — зітхає Тишко. — Я ж їх зовсім не пам'ятаю.

— Якщо будеш у це вірити, — каже дідусь, — то ви обов'язково побачитесь.

— Як у казці? — питає Тишко.

— Як у казці.

Тишків дідусь — казкар. Він виколисує казки в улюбленому кріслі-гойдалці, а потім записує їх у велику старовинну книгу. Дідусь каже, що в неї записували свої казки ще його батько і дідусь.

Казкова книга — єдине багатство в їхньому домі. Дідусь заробляє на життя казками. Щонеділі він виходить на Ринкову площу і там читає свої історії. Довкола завжди збирається чимало слухачів. Дітлахи захоплено слухають, а дорослі замріяно на них дивляться. Люди кидають у дідусів капелюх гроші. З цього Тишко з дідусем і живуть. Особливо не розкошують, але вистачає і на одяг, і на харчі.

Щоразу дідусь дає кілька монет і Тишкові — для Свинтуса Ненажери. Свинтус живе на старовинному комоді. Іноді Тишко дістає його з комода. Свинтус дуже радіє, бо це означає, що зараз йому дадуть монету. На спині в Ненажери щілина, туди Тишко кидає свої монети. Цілісінький рік. Аж поки не настає Різдво...

За Сашком Дарманським

З ким живе Тишко? Ким працює Тишків дідусь? Куди він записує свої казки? Хто такий Свинтус Ненажера? Чому він радіє? Чи цікаво тобі, що буде далі?

Знайди речення, в яких є відповіді на запитання: «Де читає свої історії дідусь?»; «Як слухають казки дідуся діти й дорослі?»

На окóлиці — *la periferie*;
не розкошúють — *nu au lux*; комóд — *dular*;
дадúть монéту — *îi dau o monedă*.

Урок 34

КРАМНИЧКА ТІТОНЬКИ МАЛЬВИ (Продовження)

Різдво!.. Ви чуєте? Лишень від звуків цього чарівного слова у небі починають співати невидимі дзвіночки, і здається, що от-от станеться дещо казкове. Чуєте? Так от, на Різдво Тишко бере вже важенького Свинтуса Ненажеру, добряче трясє його, прислухаючись, як усередині приглушено торохтять монети. Потім хлопчик розколупує замазаний тістом отвір на свинячому черевці й витрушує звідти свій скарб. О, тепер Тишко від душі поласує смаколиками з дивовижного фургончика тітоньки Мальви!

Як?! Ви ніколи не бачили фургончика тітоньки Мальви?! І зроду не куштували її смаколиків?! Жодного тістечка?! Жодної шоколадочки?! Навіть крихточки якогось з її фантастичних тортів?! Навіть не уявляєте, як пишно виглядає фісташковий крем на тістечку з марципанами?! І ніколи-ніколи не вдихали запаморочливого аромату щойно випеченого зефіру?! Отакої! Та ви ж зовсім не знаєте, яким чудовим може бути Різдво!

Фургончик тітоньки Мальви з'являвся на Ринковій площі саме за день до Різдва. Ніхто ніколи не бачив, з якого боку він в'їжджав у містечко, ніхто не відав, куди він від'їжджав потім. Мешканці містечка просто знали, що різдвяного ранку фургончик стоїть на звичному місці й наповнює всю площу казковими пахощами. Подейкували, що він опинявся на площі завдяки якимось чарам, і це дуже скидалося на правду.

Цього року дідусеві рідше вдавалося виходити на площу з казками. Проте Тишко сподівався, що йому таки вистачить грошей на солодощі. Не тільки для себе, а й для дідуся, бо ж Тишко звик ділитися. Він же ще не знав, що нинішнього Різдва доведеться ділити смаколики вже на трьох.

За Сашком Дарманським

Чого очікує Тишко на свято Різдва? Коли з'являється фургончик тітоньки Мальви?

Прочитайте останнє речення казки. Як ви думаєте, хто завітає до них на Різдво? Придумайте своє закінчення казки.

Фургончик — *furgon mic*; *череваць* — *burtică*;
смаколики — *lucruri foarte gustose*.

Урок 35

КАЗКИ РІЗДВЯНОГО ЯНГОЛА (Уривок)

Хто це біжить за санчатами з гори вниз? Це я — Миколка! А чому всі на санчатах з гори їдуть, а я пішки біжу? Бо хотів санчата на самий краєчок гори поставити, аби першим поїхати і найпершим приїхати, а санчата втекли!

— Що, Миколцю, з'їхав першим? — це Петрик із мене сміється...

— Та, то нічого! Друга спроба буде вдалою! — кажу.

— Еге ж! Санчата від тебе ще далі втечуть!

— А завтра ми до бабці поїдемо у село, в Карпати. Там такі гори! — відповідаю Петрику, аби він носа

не задирав. — А післязавтра мій день народження! Отак!

— Чого це твій? Післязавтра Різдво. Це коли всім дітям під ялинку Різдвяний Янгол подарунки дарує! До чого тут твій день народження? — здивувався Петро.

— Так у мене в цей день моє найулюбленіше свято! Мій день народження! От мені подарунки й дарують! А про Різдвяного Янгола — то все твої вигадки.

— Миколцю! Додому мерщій!

Це мене мама кличе! Попрощався з Петриком і додому побіг. Бо треба ще речі зібрати...

Віталій Кириченко

Чому Миколка йшов з гірки пішки? Хто над ним підсміювався? Що відповів на це Миколка? Що знав Петрик про Різдво? Чому для Миколки Різдво — найулюбленіше свято?

Прочитайте оповідання в особах.

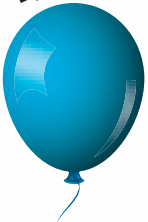

Янгол — *inger*;
мерщій — *repede*.

Які кульки ти обереш після прочитання твору?

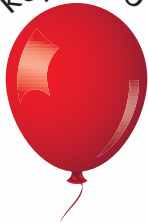
цікаво

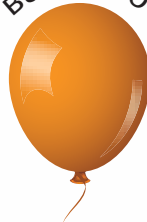
несподівано

корисно

важливо

нове

Урок 36

ЩЕДРИК

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
прилетіла ластівочка,
стала собі щебетати,
господаря викликати:
«Вийди, вийди, господарю,
подивися на кошару,
там овечки покотились,
а ягнички народились,
в тебе товар весь хороший,
будеш мати мірку грошей».

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

Хай за вікном хуртеча злиться,
а нам співати і радіти.
Горить ялинка у світлиці —
з Різдвом Христовим, любі діти!
Дніпро обняв дзвінки Карпати,
а в хаті вже кутя і сіно.
Дозвольте заколядувати:
— З Різдвом Христовим, Україно!

Йосип Струцюк

Чому зимові свята такі радісні для дітей?
На яке свято щедрують, а на яке — колядують?
Що бажають люди одне одному в ці свята?
Послухай українську колядку «Добрий вечір
тобі, пане господарю».

Картинна галерея

Розгляньте картину Івана Горобчука «Вертеп».

Іван Горобчук. Вертеп

Що зобразив художник на картині? Який настрій у дітей? Що вони роблять? Що тримають у руках?

Палітра емоцій.

Вибери 1–2 слова, які відповідають твоєму стану душі під час розгляду картини Івана Горобчука «Вертеп».

Захоплення, спокій, замріяність, радість, розчарування, щастя, натхнення.

Цікаво знати!

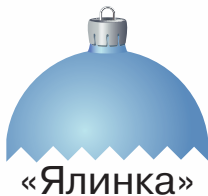
Вертеп — це старовинний український ляльковий театр, у якому ставили вистави до свят.

Урок 37

ПРИГАДАЙ ПРОЧИТАНЕ

1. Знайди твір і його авторку чи автора.

2. Які твори читають діти? Здогадайся з речень.

— А завтра ми до бабці
поїдемо у село, в Карпати.

...сніг іде — іде — іде —
а вона пряде й пряде...

Дідусь у Тишка вже доволі
дорослий.

3. Прочитай репліки. Хто з героїв їх промовляє? Знайди їхні імена на кулях.

— Що, Миколцю, з'їхав першим?

— От би хоч разочок побачити тата і маму.

— Не віддам, — кричить, — нізащо, ти ялинку посади, а тоді рубай, ледащо!

Петрик

Зайчик

Тишко

Яку квітку ти обереш після опрацювання творів?

Наша книжкова поличка

Прочитай у вільний час!

1. Остап Вишня «Фазани».
2. Ольга Зубер «Новорічне диво».
3. «Колядки. Щедрівки».
4. Олександр Копиленко «Ідальня для птахів».
5. Іван Сенченко «Пастух рогатий».
6. Василь Сухомлинський «Як дзвенять сніжинки».